

Gmotno stanje.

Fakta govore suprotno. Retko da su u kojoj zemlji učitelji zadovoljni sa platom, ali u Bugarskoj ne mogu biti nikako. Jada na je njihova nagrada. Oni su možda na podkladek za risanje, razne vrste map in čitavo zemaljskoj kugli najmizernije plaćeni. Njihova plata spada ispod minimuma nužnog za održanja gole egzistencije. To je uzrok što su posle rata mnogi i mnogi učitelji sa bolom u duši ostavili svoj omiljeni poziv i pošli da traže više hleba. Našli su razna druga zanimanja. Drugi opet, čitava armija, spremali su se za učitelje, sanjali o svom apostolskom radu u narodu, ali kada su svršili školu i čuli šta će im plaćati, makar koliko bili idealisti, ipak nisu bili toliko slepi za realnost, da ne vide da takvom platom ne može ni jedan život da se održi i omogući uspešno obavljanje posla, kamo li cela porodica, sa kakvom je opterećena većina učiteljstva, ti mladi tvorovi, puni energije, uzdahnu su, okrenuli pogled i pošli na drugu stranu.

Iz učiteljskih su redova odlazili ili novi nisu prilazili sve energičniji, sposobniji, sa samopouzdanjem. Ljudi, koji su verovali u sebe i u to, da će uspeti u životu. Oni su spadali među najbolje učitelje. Ova pojava se odazvala dosta osetljivo na kvalitet posleratnog učiteljstva u Bugarskoj.

Učiteljice v Bugarski.

Druga posledica ovog udaljavanja od učiteljske službe jeste feminiziranje bugarskih učiteljskih redova: učiteljice čine više od polovine učiteljstva.

To je glavni uzrok vapaju bugarskih učitelja.

Stalnost v službi.

Drugo zlo koje im takode ne da mira jeste u tome što nemaju kakvu takvu stalnost službe. Stabilitet, stalnost službe je

ste jedan od njihovih glavnih zahteva. Već je toliko mnogo govoreno i pisano protivu famoznog čl. 70, čija je suština u ovome: on daje mogućnost vlastodržcima da svakog svog političkog protivnika u svako doba i iz svakog mesta premeste, to je najblaže, ili sasvim otpuste iz službe. Dogodilo se je već nebrojeno slučajeva. Nije bilo broja staleškog organa »Soznanice«, u kome se ne bi javljalo za kakvu novost te prirode. Dozlogrdilo učiteljima pa su preduzeli energičnu kampanju preko svoje periodijske štampe, zborova i drugih listova i uspeli su to da je prestalo s primenom morskog im člana, ali još nije ukinut.

Redukcije in upokojitve.

Radost bugarskih učitelja nije bila dugotrajna. Čl. 70. povampirio se. On se opet pojavio, samo sad u drugom obliku, i počeo isto onako kao i ranije da šiba svoje žrtve. Pod izgovorom da se želi štediti vrši se redukcija činovnika, pa i učitelja. Postupak je sličan onome, kojim je primenjen član 70. Ponekad se otpusti više učitelja nego što treba da bi se stvorila mesta za štčenike. Čak se govori da će penzionisati sve učitelje sa više od 25 godina službe, dakle oteraće sa službe 45 godišnje ljude, čija je varalačka snaga upravo sada u jeku. Broj se učitelja skraćuje bez obzira na žalbe i jadanje učitelja i na očiglednu štetu prosvete.

Te dve stvari, mizerna nagrada i manjanje stalnosti službe, čine osnovicu patnji bugarskih drugova i kočje napredak njihove zemlje.

Perspektive za bodočnost.

Kakve perspektive pruža bodočnost prosvetnim radnicima i Bugarskoj? Mračne. Stvoreno se stanje još za dugo ne može popraviti. Može čak nastupiti pogoršanje. I pre će ovo biti nego drugo. Kako to?

„Šolarska Matica“.

Ideja »Šolarske Matice«, ki jo je Tone Gaspari sprožil v 24. številki »Učiteljskega Tovariša« je taka, da se je moramo oprijeti z obema rokama in je ne smemo prej izpustiti, dokler ne bo beseda meso postala. Na tem mestu nočem povdarjati važnosti take književne akcije, ker je to storil že Gaspari v svojem članku. Omejil se bom samo na nekatere momente, ki bi morebiti prišli v poštev pri ustanovitvi in delovanju »Šolarske Matice«.

Prva in najobčutljivejša težkoča je gotovo finančno vprašanje. Vendar bi se dalo tudi to premostiti. Jaz bi na tem mestu stavil sledeče predloge:

Gospodarska podlaga »Šolarski Maticia«.

Naša prosvetna uprava naj bi akciji toliko šla na roko, da bi odredila obvezno naročitev »Šolarske Matice« za vse šole v obeh oblastih. Članarina gotovo ne bo tako visoka, da je ne bi mogel utrpjeti vsak krajni šolski svet oziroma šola. Dosedaj so morale šole že mnogo plačevati za razne neumnosti, ki niso koristile ne učiteljstvu, ne učencem, ne prosveti naroda v obče. Mislim tudi, da vsak učitelj zaveda važnosti te mladinske književne akcije in se bo tudi potrudil, da ji pridobi čim več članov!

Urejevanje »Šolarske Matice«.

Urejevanje »Šolarske Matice« naj bo v rokah posebnega komiteja učiteljev, ki so v poznavanju mladinske literature strokovnjaki. Vposlane rokopise naj precenjuje komite, ne pa samo eden, ker bi potem bila cela reč urejena po okusu enega samega.

V tem pogledu bi šel jaz še dalje. Takoj po izdajanju knjig »Šolarske Matice« naj jih kritikujejo otroci. To se izvrši tako, da učitelj izprašuje učence, kako jim je knjiga ugajala, zakaj mu je ugajala ali ne, kakšne knjige bi radi čitali itd. Na podlagi odgovorov naj bi učitelji — ki bi se s tem hoteli pečati — sestavili kratke ekscerptne člančiče in jih odposlali n. pr. »Popotniku«, ki naj bi odprl zato posebno rubriko.

ANTON MERVIČ:

† Profesor Franc Pančur.

»Slovenec« št. 5. od 8. t. m. poroča, da je umrl v Marjanišču v Ljubljani upokojeni profesor veronauka zlatomašnik Franc Pančur. Rojen v l. 1846. v Tubinju, je prišel v l. 1881. na učiteljske v Koper, kjer je ostal do l. 1905., ki je odšel v pokoj.

Koper — stari Justinopolis — mesto siromakov, ribčev in kmetov, a tudi zagrizene sodrge, ki jo je rabila šovinistična italijanska liberalno-nacionalna gospoda v boju s slovanskim elementom. Okolica čisto slovenska — mesto pa sedež iredentne in sovražstva do vsega, kar je bilo slovanskega.

Malo gnezdo na otoku — v zvezi s celino z dvema cestama brez vsakršnega kulturnega ali znanstvenega centra za nas.

Za sinove XX. stoletne avite culture je životarilo skromno gledališče, bila je popolna gimnazija. Semtertja kak cirkus, pa kaj podobnega — evo duševne hrane za nesrečneže, ki jih je metala usoda v njegovo obzidje.

Zveza s Trstom po morju — pozneje ozkotirna železnica na Poreč — to so bili stiki s svetom.

V to mesto je avstrijska vlada postavila najprej italijansko, l. 1875. pa še slo-

vensko in hrvatsko učiteljske, ustvarivši tako triperesno deteljico svoje pedagoške nesposobnosti, v sramoto pravi kulturi in v uničevanje mladih idealistov v zaduhlih beznicah in ozkih, smrdljivih ulicah propadajočega mesta.

Je li čudno, da se je zavoda v takih razmerah prijel ime »refugium peccatorum« — da v šali celo »asinorum« in da je bil nesrečen vsak profesor ali učitelj, ki je moral na ta zavod in v take razmere. Posmehovala se je javnost, če je slišala kaj o Kopru, v zaničevanjem so zrl na siromake, ki so prihajali v svet iz domovine Nazaria Saura, junaka iz svetovne vojne.

A vendar je tudi iz tega učiteljske izšla vrsta plemenitih mož in dobrih učiteljev. Iz primitivnih razmer so prihajali utrjeni, ojekleneli borci za šolo in stan. Mnogi so pa padli — a kdor je podlegel, je poginil.

Da pa nismo podlegli vsi, to se ima slovanski in hrvatski narod zahvaliti nekaterim gospodom profesorjem, ki so reševali, kar se je rešiti dalo. Mnogi so prihajali in odhajali iz Kopra, ne puščajoč za seboj sledov svojega dela — nekateri med njimi so pa delali za izročeno jim mladino in jo varovali pogubnih vplivov milieja, v katerem so morali živeti. Hrvatje se imajo mnogo zahvaliti pok. Frankoviću, mnogo dobrega je storil dijakom pokojni Šubić.

Knjige pri drugih narodih.

O opremi knjig bi se mnogo lahko naučil od Nemcev. Omenim samo mladinske knjige, ki jih izdaja založba »Kosmos« v Stuttgartu, n. pr. spise Sonnleitnerja ali Thompsona. Zunanost je nad vse lična. V notranjosti več krasnih risb na celi strani. Kar je pa najlepše, najljubkeje in najprikljubivejše, so majhne skice, ki spremljajo tekst skozi vso knjigo ob robu strani. To naredi otroku knjige mikavne, ker te skice od strani do strani oživljajo tekst. — Tako naj bi bile opremljene knjige »Šolarske Matice«.

Tudi glede formatov bi se bilo zediniti v sledečem:

Koledarček naj bi bil, kakor pravi Gaspari, prikupne žepne oblike. Ostale knjižice naj bi imele že vnaprej določen obseg in format — ne prevelik, pa tudi ne miniaturn. Nič ni slabšega ko vsakoletno izpreminjanje formata, ker zbirka kot taka izgubi vsled tega na estetičnosti.

Vsebina knjig.

Enako se glede vsebine knjig popolnoma strinjam z zamislekom Toneta Gasparija. Ena — povest druga — zopet povest ali pesmice, tretja — realne vsebine. Pri obeh povestnih knjigah naj bi se oziralo na sledeče:

a) ena naj bi bila pisana bolj za dečke, ena bolj za deklice, oziroma b) ena — delo domačega pisatelja, druga — prevod, oziroma c) ena — za višjo stopnjo, druga za nižjo.

V enem letu sicer to ni izvedljivo, pač pa bi šlo to postopoma, prvo leto ustredi navedenemu pod a), drugo leto pod b), tretje leto pod c).

Posebno pažljivo bi bilo posvetiti knjigi realne vsebine. Pri nas jih imamo že nekotoliko, a so vse take, da so »vlečajo«. Snov je v vseh nesrečno izbrana, ali nesrečno podana. N. pr. Flerétova: »Slike iz živalstva«. Mimogrede povedano — knjigi neobhodno manjkajo ilustracije.

Splošne vesti.

— Šmarsko-rogaško učiteljsko društvo, UJU in org. Edinstvo. Šmarsko-rogaško učiteljsko društvo je prešlo od UJU v Beogradu pod št. 101 od 26. januarja 1927 sledeči dopis:

Na Vaš dopis od 18. januarja t. l. o sporu s Pov. UJU — Ljubljana čast nam je Vas izvesti, da je Izvršni odbor UJU v Beogradu rešil sledeče:

1. O sporu slovenskega dela učiteljstva organiziranega v UJU bo razpravljal Glavni odbor UJU, ki bo pozvan na redno sejo tekom meseca februarja t. l.

2. Izvršni odbor si ne more osvojiti Vašega naziranja, da lahko ostane Šmarsko-rogaško učiteljsko društvo nadalje član UJU, ako izstopi iz Poverjeništvu — Ljubljana, ki je legitimni predstavnik UJU za ljubljansko in mariborsko oblast, ker bi bilo to protivno čl. 4. in 5. pravil UJU.

3. Zveze okrajnih učiteljskih društev »Edinstvo« v Ljubljani se po členu 5. pravil UJU ne more istovetiti z UJU poverjeništvom Ljubljana ter v obče nima ista nikake zveze z UJU in se na podlagi tega tudi njeni člani ne morejo smatrati kot člani UJU.

4. Končno si vzema Izvršni odbor svobodo opozoriti Vas na to, da s takim svojim postopanjem kršite stanovsko in organizacijsko disciplino, ker nasprotuje to duhu čl. 2. pravil UJU.

Jov. Miljević, Vlada K. Petrović, tajnik UJU, predsednik UJU

— Proračun ministrstva prosvete je bil sprejet v finančnem odboru dne 22. januarja in znaša 870.126.923 Din. G. minister Trifunović je podal ob priliki pretresanja proračuna svoj ekspozé in ugotovil: Proračun je za 80 milijonov manjši od prejšnjega. Osnovno šolstvo ne napreduje tako kot bi moralo. V državi imamo približno 8000 šol in 800.000 šoloobiskujočih otrok, kar ni v pravem razmerju z 12 milijoni prebivalcev. Proračun

Toda pokojni Pančur je bil naš največji dobrotnik. 12 let me je učil — 8 let v vadnici, 4 leta v tečajih in še danes stoji pred menoj njegova resna postava, še danes zrem v duhu v njegovo oko, ki je prodiralo v naše tajne.

Bil je strokovnjak, ki je obvladal svoj predmet izredno dobro. Sam širokega obzorja ni ljubil hinavcev, ni trpel svetohlincev. Vnemal nas je za vse lepo in vzvišeno in nam uprav drastično kazal greh in njegove strašne posledice v duševnem in telesnem oziru. Grešnika ni preklinjal, padlih ni obsojal. Poznal je predobro vse naše težave in potrebe in vedel, kje nas čevlji žuli. Odkritega nasprotnika je cenil, a gorje hinavcu, ki mu je hotel imponirati s hlinjeno ali pretirano pobožnostjo.

Kako nas je tolažil, ko smo obupovali, ko smo se jezili radi prizanesljivosti, katero je kazal profesorski zbor pri ocenjevanju uspehov Italijanom. Seveda so to bili italijanski profesorji.

Kolikokrat nas je grajal, rekoč: »Ali Vas ni sram, da se jezite radi prevelikih zahtev, ki jih stavljamo na Vas. Zahvalite Boga, da znate kaj več od tovarišev, ki morajo lezti po milosti skozi tečaje v življenje.«

Hotel je dati Slovanom dobrih vzgojiteljev — to je bilo vodilo njegovemu delu.

Največjo vrzel pa tvori v naši mladinski literaturi pomanjkanje dobrih potopisov. Tudi tu bi se od Nemcev lahko mnogo naučili. Našim izdajateljem in mladinskim pisateljem bi priporočal v tem slučaju v ogled samo pred nedavnim časom izšlo knjigo: »Auf der Nordsee« »Frankische Verlaghandlung Stuttgart). Potopisi so velikega vzgojnega pomena. Iz dobro pisane potopisa pridobi otrok zelo mnogo. Vem, da bodo nekateri predlagali, naj bi »Šolarska Matica« v prvi vrsti priobčevala potopise po Jugoslaviji. Jaz sem proti temu, ker bi ti potopisi ne imeli uspeha. To pa radi tega, ker so naše čitanke že itak polne takih člankov, poleg tega imamo »Zemljepisne in zgodovinske slike«, pa tudi »Zvonček« prinaša slične sestavke. Peljimo deco raje v širši svet, predvsem v slovanske države. Ali bi ne bilo lepo s pomočjo take knjižice vzbuditi pri naši deci zanimanje za Rusijo? Potopisi naj bodo pisani objektivno in brez vsake šovinistične primesi.

Tiskovni fond in pripravljalni odbor za »Šolarsko Matico«.

H koncu še eno: Dosedaj je, odkrito povedano, bilo med nami učitelji premalo stvarnega zanimanja za mladinsko literaturo, čeprav bi upravljanje iste moralo biti povsem v naših rokah.

Zato prosim tovariše, naj se z vso silo primejo dela, da se ideja »Šolarske Matice« uresniči že s prihodnjim Miklavžem. Ze pod točko 1. sem dejal, da je najtežje finančno vprašanje.

Začnimo takoj zbirati za tiskovni sklad »Šolarske Matice« in ustanovimo pripravljalni odbor!

Vsak učitelj naj bi dal 5 Din, poleg tega zainteresirajmo še deco. Rada bo prispevala kake pare ali dinarčke. Z dobrim začetkom nam bo tudi delo dobro uspevalo.

Hudales Oskar.

je sprejet po sledečih redukcijah: V ministrstvu so ukinjena mesta: podsekretar, 2 inspektorja, 7 referentov, 8 pisarjev in še 11 raznih mest. Po prosvetnih oddelkih je ukinjenih 24 mest. Stipendije so zmanjšane od 1½ milijona na 1 milijon. Podpore za knjižnice so zmanjšane od 200.000 na polovico. Zmanjšani so tudi univerzitetni krediti in profesorski honorarji. Šolskih nadzornikov je bilo 280, a sedaj jih ostane le 138.

— Novi sreski učiteljski društvi. Dne 28. januarja 1927 se je vršil na Jesenicah ustanovni občni zbor sreskega učiteljskega društva UJU za Radovljico. Na povabilo pripravljalnega odbora se je zbralo 42 učiteljev(ic). Pristopno izjavo pa je podpisalo do slej 63 učiteljev(ic). — Dne 1. svečana 1927 pa je bil ustanovni občni zbor sreskega učiteljskega društva UJU za Šmarje-Rogatec. Kljub slabemu vremenu se je zbralo v Rogatecu 25 učiteljev(ic), ki so si osnovali svoje društvo. Izvoljena odbora nam jamčita, da bosta delovala v duhu sprejetih smernic za edinstveno, stanovsko in močno organizacijo. Le neustrašeno naprej po začrtani poti!

— Projekt zakona o narodnih šolah je predložen Narodni skupščini.

— »Narodna Prosveta« prinaša osnutek zakona o narodnih šolah, kakršen je bil predložen Narodni skupščini, ki bo o njem razpravljala.

— Kandidat za prizivno ocenjevalno komisijo mariborske oblasti: Viktor Grčar, šolski upravitelj v Mariboru; namestnik Makso Wudler, učitelj v Celju.

— Jutrovemu »štrebarju«, kakor nas je počastil pretekli teden »iz učiteljskih krogov«, priporočamo, da naj dopis še enkrat prečita in bo videl, da je citat vzet iz »Popotnika« in se nanaša na upokojenca, pri katerih je »štrebarstvo« izključeno, če se tudi potezajo za malo priznanje ob upokojitvi. Pripomniti moramo, da je dopis iz

Kdor je doživel divjanje sfanatizirane sodrge ob volitvah v l. 1897. po ulicah tega mesta, ta ve, kaj je bil pokojni Pančur dijakom, ki so morali v smrtni nevarnosti ponoči iz mesta v Trst. Ko so se vrnili v mesto, pa so morali v varstvu bajonetov avstrijskih orožnikov v šolo. Kje je bil takrat ravnatelj — renegat Ivan Markelj? Mož je obsojal nas in branil italijansko prepoved. Pokojni Pančur nam je reševal.

Predalec bi zašel, če bi nadaljeval. Za enkrat naj zadostuje.

Možu strokovnjaku in dobrotniku, ki je znal svoj predmet oživljati z življenjem in nas obvarovati popolnega propada v najtežjih časih, bodi ohranjen med nami blag spomin.

Počivaj v miru, plemeniti naš vzgojitelj! Lahka naj Ti bo zemljica domača — v srcih naših pa živi spomin na leta, ki smo jih preživeli ob obali Adrije, v tužni Istri — a v tem spominu stoji Tvoja osebnost — veličastna, mirna in objektivna — angelj vodnik in rešenik v najtežjih dneh.

Življenje — boj za obstoj — udarci usode so nam odprli oči in v svitu spoznaja se zrcali blaga osebnost pokojnega zlatomašnika — našega največjega dobrotnika na poti v življenje.

mariborske oblasti. Vidi se pa, da je »Jutrov« dopisnik »iz učiteljskih krogov« od »kšefta« in da se razume na trgovino svoja juga blaga, ker ni mogel počakati svojega »leibžurnala« »Edinstva«, temveč je hitel prodajati svojo učeno robo po »Jutru«.

— Iz okrajnega učiteljskega društva za ljubljansko okolico so izstopili sledeči: Čuk Franjo, Engelsberger Viktor, Germek Anton, Germek Antonija, Knez Rudolf, Kosec Mihael, Kosec Frančiška, Nečimer Alojzij, Štojkič Hedvika, Šmajdek Ivan, Mihelič Viktor, Trošt Franjo, Kuhar Beti. Črtalo pa se je 29 članov in članic, ker niso podpisali pristopnih izjav. Kljub temu je društvo naraslo od lanskega leta za 25 članov in članic, da šteje 230 članov. Vsakršna sprememba članstva se bo objavila v »Tovarišu« v orientacijo nam in našim nasprotnikom, da se bomo med seboj poznali. Tudi o članstvu hočemo v bodoče polagati čiste in jasne račune.

— Vidovičeva dopisna šola je po velikih uspehih na pedagoškem in prosvetnem polju otvorila nov tečaj za začetnike. Ta tečaj omogoča vsakomur pridobiti popolno srednješolsko izobrazbo, potem tiskanih zvezkov in pisem in to tako, ne da bi opustili svoje vsakdanje delo. Šola je dobila na tisoče zahvalnic od ljudi, ki so na ta način pridobili potrebno izobrazbo, a mnogi so s pomočjo dopisne šole položili z dobrim uspehom izpite na državnih gimnazijah. Vsa potrebna navodila posilja brezplačno Direkcija Vidovičeve Dopisne Škole v Sarajevu.

— Žrebanje števil III. književne tombole Jugoslovenske Matice je iz tehničnih razlogov prenešeno od 4. februarja na 4. marec t. l. in se bo nepreklicno vršilo po slednjem redu: 4. marca žrebanje za ambe, 11. marca žrebanje za ambe in terne, 18. marca za terne, 25. marca za terne in kvaterne, 1. aprila kvaterne in činkvine, 8. aprila za činkvine, 15. aprila in 22. aprila tombole. Vse izžrebane številke bodo objavljene vsako soboto, odnosno vsako nedeljo v vseh slovenskih dnevnikih. Tomboleške tabele à 3 Din so do 2. marca naprodaj pri vseh šolah in vseh podružnicah Jugoslovenske Matice v Sloveniji, v Ljubljani pri Tiskovni zadrugi, Novi založbi, trafikci Sever in v pisarni Jugoslovenske Matice, Šelenburgova ulica 7/II.

Boj za svobodo in neodvisnost učiteljskega stanu.

— Nadzorniki so razen enega že vsi v »Edinstvu«, tako se hvalijo učiteljski desidenti in s tem hočejo pomnoževati svoje vrste. Zelo slabo sprečovali si dajejo s tem. Kakor vidite, so jim odrekli že vse privlačne sile: sprva osebe, potem narodno edinstvo, za tem naprednost in svobodomiselnost ter strah pred »klerikalizmom«, sedaj so prišli že na nadzornike. Za nas so nadzorniki nevtralni in smo prepričani, da ne bodo ekspanzirali svojega uradnega vpliva razjedinjašem na ljubo. Zato poverjenštvu štiti nadzornike, ki so nekaterim napoti in zahteva službene ugotovitve pregreškov pred odstranitvijo; znanlo bo pa štiti tudi svobodo svojega članstva pred terorjem, ki ga napovedujejo razjedinjaši s svojo agitacijo z nadzorniki. Strah pred nadzorniki je torej — prazen in le za slabico!

— Enotna stanovska organizacija. Še danes se najdejo ljudje, ki poročajo: »Kaj nam treba združitev z bivšimi Slomskarji.« Ti ljudje se zbirajo pod firmo »Edinstvo«. Njih geslo je — in to se naj nosi na vidnem mestu — »Narodno in državno edinstvo«. S tem geslom operirajo na vse mogoče načine — uspešno ali neuspešno, to bo pokazal čas in razsodnost tovarišstva — in ne zavedajo se, da škodujejo s tem sebi in celoti. Njim, ki se igrajo sami s seboj in s celotnim stanovom, naj veljajo besede, ki jih je napisal novinar v »Slovenskem Narodu« dne 13. januarja 1927. leta: »Enotna organizacija poštnega uradništva«. ... Zborovanje je vodil predsednik Oblastne organizacije Jos. Jakše, za predsednika nove uradniške sekcije je bil izvoljen Josip Čampa. Popolnega uspeha ta skupščina sicer še ni rodila, izostali so zaenkrat še nekateri uradniki, vendar je pričakovati, da pridejo tudi ti do prepričanja, da je cepljenje greh nad seboj in nad svojim bližnjim.« (Podčrtal jaz!) Ali hočete tudi tod, v tem slučaju, nasvetovati treznim ljudem neztreznost? Ali želite gospodje učiteljski edinjaši tudi v tem slučaju kako novo »Edinstvo«? Pika.

Učiteljstvo v drugih državah.

KONGRES INTERNACIONALE PROSVETNIH DELAVCEV NA DUNAJU.

Ta Internacionalna je bila stvorena leta 1922. v Parizu. Na njenem prvem kongresu so bile zastopane le 4 narodnosti. Drugi kongres se je vršil leta 1924. v Bruslju, tretji spet v Parizu leta 1925. a četrti v začetku avgusta leta 1926. na Dunaju.

Na tem kongresu je Internacionalna predstavila svojo razvojno dobo in je stopila pred svet v svoji nepričakovani moči, kot vzor prave, solidarne mednarodne organizacije, ki ima visoki cilj in tudi možnost, da deluje za mednarodno spravo.

Na kongresu so bili zbrani zastopniki skoro vseh evropskih držav. Trideset narodnosti je bilo zastopanih. Sodelovale so vse

balkanske države z več zastopniki, ki so posebno pozornost kongresa obrnili na krutost sedanjega režima v nekaterih državah. Tudi učitelji iz drugih kontinentov so poslali na kongres svoje zastopnike, tako da je bil ta v pravem smislu svetoven.

Organizacija kongresa.

Kongres se je vršil v zborovalnici stare mestne hiše. Na sejah je prisostvovalo okrog 250 delegatov. Dunajska javnost se je preko časopisov zelo zanimala za potek kongresa in tudi protestirala proti šikaniranju kongresa od strani vlade in policije. Med drugim je vlada odrekla vizum ruskim sovjetskim delegatom, pa je morala končno na pritisk javnega mnenja popustiti.

Potek kongresa.

Kljub različnim tendencam in strujam, ki so jih zastopali posamezni delegati (ki pripadajo Amsterdamski ali Moskovski Internacionalni, deloma pa so neorganizirani), je vladala tekongresu popolna enotnost. Za predsednika je bil izvoljen Clement iz Luksemburga (predsednik tamojšnje socialistične stranke) in Peters iz Belgije, oboje člana Amsterdamske Internacionalne.

Najvažnejši in najtežavnejši problem, ki ga je kongres moral razčistiti je bil, kako naj se Internacionalna prosvetnih delavcev politično orientira, kako stališče naj zavzame napram raznim levicarskim Internacionalam. Med dvema enako močnima Internacionalama, Amsterdamsko in Moskovsko, si je izbral kongres edino pravilno stališče popolne avtonomije. Prosvetna Internacionala se ne bo naslanjala ne na eno ne na drugo, temveč bo s svojo avtonomno pozicijo združevala vse napredno-socialno misleče učiteljstvo.

Po razčiščenju te principijelne težkoče je pristopil kongres k strokovnemu delu. Najprej se je določila članarina in sprejel predlog belgijske sekcije, ki je predlagala svojo počitniško kolonijo ob morju za skupen dom Internacionalcev.

Nato je kongres pozdravil mehikanski sindikat, ki se bori proti zavojevanju šole po klerikalizmu in kapitalizmu; nadalje je protestiral proti preganjanju korejskega učiteljstva od strani japonske vlade.

O cerkvi in šoli je govoril Melis (Belgija), o proletarski svobodomiselnosti internacionalni dr. Franzl (Dunaj). O pravnem stanju učiteljstva je poročal Boubon, ki je žigosal teror mnogih režimov od demokratičnih do belih. Apletin je podal obširno poročilo o materijelnem stanju učiteljstva iz 22 držav.

KONGRES FRANCOŠKEGA NARODNEGA UČITELJSKEGA SINDIKATA.

Narodni sindikat je glavna učiteljska organizacija in šteje nad 70.000 članov, skoraj dve tretjini vsega francoskega učiteljstva. Pred 2 letoma je pristopil sindikat k francoski »Delovni konfederaciji« (C. G. T.), ki pripada Amsterdamski Internacionali.

Kongres se je vršil koncem avgusta v Strasburgu. Določitev tega mesta za kongres je posebno važno in zanimivo zaradi tega, ker se je na kongresu videlo mišljenje in čustvovanje v teh dveh bivših nemških provincah — Alzaciji in Loreni. Posebno pa se je propagirala ideja lajične (nekonfesionalne) šole v teh religiozno pokrajinah, kjer učitelji v šoli recitirajo katekizem in pojejo cerkvene pesmi.

Dve ideji sta izšli iz tega kongresa.

1. Francosko učiteljstvo bo kmalu preživljal bohostno denarno krizo (Poincaré je odbil dodatke k budžetu l. 1927. za povečanje učiteljskih plač).

2. Francosko učiteljstvo si zelo želi svetovnega mira.

Res je, da trajna denarna kriza že od konca vojne in da so na najslabšem mladi učitelji, ki imajo zelo nizke plače. Neki delegat je obžaloval, da se v organizaciji vidi tako malo mladega učiteljstva. (Mladoučitelji so organizirani v aktivnejši učiteljski federaciji)

Delegat iz Alzacije Klein je v svojem govoru obsojal bratomorne boje, katerim je bila pozorišče Alzacija in Lorena ter izrazil željo, da bi se nemška in francoska kultura, ki se tu križata, zblíževali, ne pa oddaljevali.

Glavni sekretar Nar. sindikata, je podal splošno sliko o škandalnih kapitalističnega režima v Franciji in Evropi sploh. Pokazal je težke dokaze o tatvinah organiziranih trustov sladkorja, petroleja in pšenice. Zaključil je, da učiteljska zahteva ne smejo biti izključeno stanovskega značaja, temveč da naj se borijo tudi za ekonomski in človeški sindikalizem.

Lapierre je poročal o živahni kampanji proti šovinističnim učnim knjigam ter o stikih Nar. sindikata z Nemško učiteljsko zvezo v cilju pomiritvene akcije.

Kongres je sprejel sledeče resolucije:

1. Zabraniti naj se privatnim šolam nameščanje nediplomiranih učiteljev(ic).
2. Vse učiteljstvo javnih in privatnih šol naj ima isto izobrazbo in diplomo.
3. Strogo naj se izvaja zakon o ločitvi cerkve od države na šolskem področju.
4. Privatne šole naj okrajni nadzorniki strogo nadzirajo.
5. Obdržijo naj se vse šole, četudi imajo malo število učencev.

Kongres je nastopil tudi proti društvu učiteljev »Davidécs«, ki ne respektira šolske nepristranosti. Obsojal je tudi to, da pošilja javni učitelji svojo deco v privatne šole.

Z ozirom na posebni šolski zakon v Alzaciji-Loreni je staval kongres sledeče predloge:

1. Odprava vseh konfesionalnih šol v celi Franciji (torej tudi v Alzaciji-Loreni).

2. V Alzaciji in Loreni naj se upeljuje laične šole, pouk naj se vrši v svobodnem in tolerantnem duhu, moralna in državljanska vzgoja naj se poveri učitelju, versko pa duhovniku izvay šole in šolskega pouka.

Stanovska organizacija.

Vabila

— Slovenjebistriško učiteljsko društvo zboruje dne 12. svečana 1927 ob 10. uri na dekliški osnovni šoli v Slov. Bistrici. Ker je to zborovanje občni zbor, so na dnevnem redu vsa tozadevna letna poročila, dalje poročila predsednika o nastali situaciji in poročilo o seji širšega sosveta v Celju z dne 2. februarja 1927. Glede sestave novega odbora povodov volitev se poprej dobro dogovorite med seboj! — T. č. predsednik.

— Učiteljsko društvo za logaški okraj zboruje v soboto, dne 12. svečana 1927 ob 9. uri dopoldne na Rakeku. Dnevni red je: 1. Poročila odbora. 2. Poročila o seji širšega sosveta. 3. Delovna šola. Poroča Dolgan. 4. Nekaj navodil mlajšim tovarišem. Poroča Mercina. 5. Slučajnosti. Udeležba ob kolikaj ugodnem vremenu obvezna. Tovariše šolske upravitelje prosim, da javijo one tovariše, ki se zborovanja udeležijo sreskemu referentu v smislu tozadevnih predpisov. Predsednik: Štravs Karel.

— Novomeško učiteljsko društvo. Radi za teden dni preloženega rokotvornega tečaja se občni zbor našega društva ne vrši 5. februarja, kot je bilo v zadnji številki naznanjeno, temveč v soboto 12. februarja ob 10. uri dopoldne na deški osnovni šoli v Novem mestu z običajnim dnevnim redom in referatom tov. ravnatelja Merviča »O reformi zgodovinskega pouka«. Srednji in novi vek. Udeležba stanovska dolžnost. Predsednik.

— Vabilo na občni zbor učiteljskega društva za mariborski šolski okraj, ki bo dne 12. februarja t. l. ob 10. uri v Narodnem domu v Mariboru. Dnevni red: 1. Zapisnik in dopisi. 2. Poročila predsednika, tajnice in blagajničarke, pregledovalcev računov ter prosvetnega odseka. 3. Predlogi, želje in naveti k osnutku novega šolskega zakona (nadaljevanje); poročajo referenti učiteljskih zborov: Ruše, Radvanje, Jarenina, Sv. Jakob, St. Ilj, Fram in Šmarjeta na P. 4. Volitve novega odbora, dveh pregledovalcev računov in delegatov za državno in pokrajinsko skupščino. 5. Predlogi in slučajnosti. Pri tej točki bo razgovor o kandidaturi našega zastopnika in njega namestnika v prizivno komisijo (§ 8. razgl. št. 25. »Uradni l.« št. 8/27). Eno uro pred zborovanjem odbora seja istotam.

— Učiteljsko društvo za marenberški šolski okraj zboruje dne 9. februarja 1927 ob 9. uri v osnovni šoli v Vuzenici. Vzpored: 1. Čitanje zapisnika. 2. Dopisi. 3. O seji širšega sosveta v Celju — poroča tov. Juranič. 4. O sodobni astronomiji. Predava tov. Kos, skioptične slike razkazuje tovariš Widmoser. 5. O zbirki domoslovnega materijala. Poroča redakcijski odbor. 6. Stanovske in šolske zadeve. 7. Slučajnosti. Udeležba je obvezna! Glede kosila naj posamezne šole javijo udeležence tov. Golobu v Vuzenici. — Odbor.

— Sresko učiteljsko društvo Murska Sobotla zboruje v soboto, dne 12. februarja t. l. na državni osnovni šoli v Murski Soboti. Začetek točno ob 10. uri. Na dnevnem redu je: 1. Zapisnik. 2. Dopisi. 3. Poročila o seji širšega sosveta (por. tov. Hočevar). 4. Mlajše učiteljstvo (poroča tov. Hočevar). 5. Sreska učiteljska knjižnica. 6. Slučajnosti in predlogi. — Pol ure pred zborovanjem odbora seja. V sled aktualnosti razprav, posebno točke 3. udeležba dolžnost! — Za predsednika: Dujc, t. č. tajnik.

— Zborovanje učiteljskega društva za politični okraj Ljutomer je bilo dne 11. decembra 1926 v Gornji Radgoni. Tov. predsednik se v pozdravnem govoru spominja smrti Nikole Pašiča, ki si je stekel velike zasluge za našo državo in srbsko dinastijo. Zato pozivlja člane, da mu zakličejo: »Slava!« Nato pozdravlja nove člane, ki so: Kovač Zdravko, Vučja vas; Šetina Marica, Apače; Burja Žarko, Gornja Radgona; Jabinšnik Milica, Križevci; in jim kliče prisrčno: Dobrodošli! Omenja, da živimo v burni dobi naše stanovske organizacije. Deklaracija je povzročila, da je izstopilo iz UJU mnogo učiteljev(ic), kar pa ni umestno, ker je dolžnost vsakega učitelja, da sodeluje po svojih močeh pri učiteljskem društvu, posebno še sedaj, ko so razpustili Slomškovo zvezo, koje člani so pristopili k naši organizaciji. — Na koncu govora izreka tov. nadzorniku ob bridki izgubi njegove hčerke iskreno sožalje!

Nato se prečita zadnji zapisnik in odobri.

K dopisom se je pripomnilo sledeče: a) »Narodna Prosveta« se še nadalje naroči. b) Za dječki dom v Beogradu se krije znesek 50 Din po društveni blagajni. c) Za obravnavo »Novega šolskega zakona« se doleči za naš okraj osek, ki ga tvoriyo: tov. nadzornik Karbaš, Mavrič, Koprivc, Kovač in Čujnik. Sestanek določiti tov. nadzornik v drugi polovici meseca januarja.

Stanovske zadeve. 1. Ugotovitev članstva. Blagajničarka prečita člane, ki so poslali pristopne izjave. Onim, ki jih še niso poslali, se da rok do konca meseca decembra. Vseh članov je dosedaj 60. Do prihodnjega zborovanja sestavi blagajničarka proračun za prihodnje poslovno leto. Blagajno bosta revidirala tov. Ivanjšič in Čeh, ter o njenem stanju poročala na prihodnjem občenem zboru. — Delegati, ki so se udeležili pokrajinske skupščine v Celju, ne zahtevajo odškodnine, tudi tov. Ivanjšič, ki se je kot delegat udeležil glavne skupščine v Beogradu, zahteva samo povrnitev potnih stroškov. Za to velikodušnost se jim tov. predsednik iskreno zahvali.

Ker nameravajo ukiniti vadnico na mariborskem moškem učiteljsku, se na predlog tov. Ivanjšiča sklene resolucija, da so vsi člani našega društva odločno proti ukinitvi vadnice, ker bi bilo to v veliko kvar učiteljskišnikom, katerim se bi s tem vzela vsaka možnost praktičnega izvajanja pridobljene teorije.

Sledi zelo poučno predavanje tov. Mavriča »O enotnem in pravilnem izpolnjevanju matičnih listov in izkazov o šolskem napredku«, za kar mu je navzoče članstvo prav hvaležno.

Tov. Zerjav je predaval snov: »Kulturno etični in socialno pedagoški pokret Miljenka Vidoviča«. Izvajal je v kratkih potezah sledeče: »Vsi novejši pojavi na kulturnem, socialnem, pedagoškem polju niso v stvari nič strogo novi, zakaj moderne ideje so nove samo v svojem oživotvorenju. To dejstvo je pripisovati tudi v neki meri Vidovičevemu pokretu. Bolest evropske kulture tiči v odsotnosti duše in vseh kulturnih tekovinah. Nagla rast materialne kulture upropača človeka, da se čuti nesrečne sredi kulturnega procvita. Vidovičev pokret stavlja človeka v središče kulture in civilizacije. Vse za človeka in ničesar proti njemu. Sklad med materialno kulturo in kulturo duha, srca, stik med znanostjo in življenjem, med realizmom in idealizmom — zamore rešiti evropskega bolnika. Stremjenje Vidovičevega pokreta je obnova humanizma in demokratizma in istočasno vera v zmago božjih hčerk: Lepote, Dobrote in Resnice. Vidovičeva šola za odrastle pa je šola aktivnosti, produktivnosti in emocije.« — Krasno predavanje je želo obilo priznanja. Nato je tov. Zerjav razdelil nekaj prospektov, brošur, pokazal zvezke in korigirane naloge Dopisne šole in na predlog tov. Korošaka nabral med zborovalci 100 Din v dobro Vidovičevega pokreta.

Tov. Vrabl nam je poročal o najzanimivejših temah iz lista »Učitelj«, ki so pokazale, kako zanimive in poučne članke pri naša ta časopis.

Prihodnje zborovanje, ob enem občni zbor se določijo za 12. februar 1927 v Gornji Radgoni. K. Mavrič, preds. Anica Sterger, tajnica.

+ Novomeško učiteljsko društvo je zborovalo v soboto 8. januarja na deški osnovni šoli v Novem mestu Udeležba nad vse častna — okoli 80 oseb.

Po otvoritvi zborovanja je predsednik najprej žigosal separatistično početje »uzajajnega« dela učiteljstva, ki podira, kar drugi zidamo in ob rojstvu res samo stanovske organizacije zida strankarsko društvo, ki naj nam bo razdor in poguba. Dokazuje nekonsekventnost te gospode, ki se ne more osvoboditi strankarskega miljeja in hoče ostati gotovim krogom to, kar je on sam prej predbacival tovarišem političnim nasprotnikom. Opozarja na škodljivost tega početja, ki nam grozi nazaj, mesto naprej. Bodri k stanovski zavednosti brez političnih strasti, ki naj ostanje zunaj naše organizacije, privatna pravica vsakogar. Smo razredna, strogo stanovska, če hočete »uradniška« stranka, ker nam je prvo blagor stanu in šole, nečemo pa biti priganjani ne te ne one stranke. Zato v boj za stanovsko osamosvojitev! Buren aplavz je pričal, da je bilo vsem govorno iz duše.

Dopisi. Sklenilo se je, da se pristopi k »Zvezi državnih nameščencev« plačati je 12 Din letne članarine za osebo.

Dopis »Vsem dobrim srcem« glede Učit. konvikta v Ljubljani se odloži, dokler nam Pov. ne razjasni, zakaj so na pozivu podpisane povsem druge osebe in ne v to izvoljeni odbor.

Ker imamo v okraju tovariša dnevničarja, smo sklenili staviti poverjenštvu predlog, naj plača (z ozirom na pičle dohodke) le četrtino članarine.

Spominska plošča padlemu tov. Muhi na Ajdovcu. Ker smo že lani sklenili odkriti to ploščo, nimamo pa dovolj denarja, je predsednik odredil nabiranje prostovoljnih prispevkov, ki so vrgli 271-90 Din, kar se je takoj naložilo v hranilnici, tako da ima »Muhov fond« že čez 1000 Din. Drugo bomo že spravili vkup in najkasneje junija mu odkrijemo z učiteljskim zborovanjem na Ajdovcu spominsko ploščo.

»Vzgoja in pouk slepcev«. Predaval je o tem izprašani učitelj za slepe tov. Josip Kobal iz Ljubljane. Povedel nas je na povsem novo polje, polje, ki je bilo nam in je pretežni večini naših stanovskih tovarišev »španska vas«. Ni to naša krivda, to je krivda učiteljska, to je krivda onih faktorjev, ki se premalo brigajo pri nas za to vrsto vzgoje.

Tov. predavatelj je razdelil svoj obširni referat v pet delov, in sicer: 1. Pojm sleposti. 2. Posledice sleposti.